

АНОТАЦІЯ

Абрамов М.Д. Формування комплексної діагностики в забезпеченні економічної безпеки страхової компанії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка». – Український державний університет науки і технологій, Дніпро, 2024.

Дисертаційна робота присвячена розробці теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування комплексної діагностики для забезпечення економічної безпеки страхової компанії.

Поглиблено теоретичний базис ролі комплексної діагностики та її значення у забезпеченні економічної безпеки страхової компанії.

Сформульовано власне розуміння поняття «економічна безпека страхової компанії» та «діагностика економічної безпеки страхової компанії». При цьому економічну безпеку страхової компанії слід розглядати як стан, за якого вона може забезпечити стійку та ефективну функціональність у виробничих, фінансових та інвестиційних процесах при ризиках, що виникають внаслідок зовнішніх та внутрішніх факторів, забезпечуючи при цьому стійкий дохід, відповідність законодавчим та регуляторним вимогам, а також захист інтересів страховиків, зберігаючи при цьому довіру клієнтів та партнерів. А комплексна діагностика економічної безпеки страхової компанії – це систематичне та всебічне обстеження всіх аспектів її функціонування, і включає в себе аналіз фінансових, економічних, управлінських, інформаційних та інших аспектів діяльності компанії для отримання глибокого розуміння поточного стану компанії, ідентифікації проблем, що загрожують її фінансовому стану, діловій репутації та здатності виконувати свої функції у відповідності до законодавства та міжнародних стандартів, та можливостей, а також розробки стратегій і заходів для

забезпечення економічної безпеки. Це дозволяє більш об'єктивно оцінювати рівень економічної безпеки страхової компанії та сприяє формуванню й ефективній реалізації комплексної діагностики в забезпеченні економічної безпеки страхової компанії.

Удосконалено перелік функціональних складових економічної безпеки страхової компанії, а саме – ринкову, фінансову, кадрову, політико-правову, соціально-психологічну, інформаційно-аналітичну, організаційну, що в порівнянні з традиційним підходом, дозволяє здійснювати комплексну діагностику стану та рівня економічної безпеки за групами показників, враховуючи специфіку та особливості діяльності страхової компанії.

У роботі запропоновано сучасні концепції діагностики страхової компанії, які допомагають систематизувати та розглядати процеси управління та забезпечення економічної безпеки страхових компаній з різних точок зору, що враховує специфіку кожної з них і дозволяє науковцям та практикам вибирати підходи, які найкраще відповідають конкретним вимогам та умовам їхньої діяльності.

В дисертаційній роботі досліджено сутність комплексної діагностики в забезпеченні економічної безпеки страхової компанії. Надається детальна характеристика комплексної діагностики, включаючи об'єкт та суб'єкт діагностики, розглядаються завдання, методи та прийоми проведення діагностики, а також її вплив на прийняття управлінських рішень та досягнення бізнес-цілей страхової компанії.

Розглядаються особливості застосування принципів організації та функціонування комплексної діагностики для забезпечення економічної безпеки страхових компаній під час воєнного стану в країні. Обґрунтовано, що проведення комплексної діагностики для забезпечення економічної безпеки сприятиме покращенню якості послуг страхових компаній, збільшенню їхньої привабливості для клієнтів та інвесторів, а також зміцненню їхньої позиції на ринку навіть в умовах несприятливих економічних умов, а саме в умовах воєнного стану в країні.

У дисертації запропоновано систему комплексної діагностики економічної безпеки, що на відміну від існуючих буде вирішувати на постійній основі весь комплекс завдань, пов'язаних з охороною бізнесу та захистом інтересів страхової компанії.

Проведений аналіз сучасних тенденцій та поточного стану розвитку страхового ринку України та його вплив на економічну безпеку страхових компаній. Виявлено, що до чинників, які негативно впливають на розвиток, функціонування, економічну безпеку страхового ринку, можна віднести економічну нестабільність, обмеженість фінансових ресурсів у населення, недосконалість законодавчої бази, не досить ефективний державний контроль, високий рівень інфляції, обмежений розвиток фондового ринку, що ускладнює використання цінних паперів як складової активів для безпечного розміщення страхових резервів та низький рівень довіри населення до страхування.

Доведено, що воєнні конфлікти та загрози безпеці завжди створюють серйозні виклики для різних секторів економіки, включаючи і страхову галузь. Одним з основних наслідків таких подій є різке зменшення попиту на страхові послуги, збільшення ризику та збитків для страхових компаній та зміни у вимогах та умовах страхових полісів. Воєнні конфлікти породжують нестабільність і невизначеність, що впливає на рівень довіри до страхових продуктів. Першочерговим завданням стає проведення комплексної діагностики економічної безпеки страхової компанії, що дозволить належним чином визначити рівень її економічної безпеки та оцінити ризики з якими вона може зіткнутися. Цей процес включає в себе аналіз фінансового стану страхової компанії, оцінку її поточних та майбутніх зобов'язань, а також вивчення її ринкової позиції та конкурентного середовища. На основі комплексної діагностики можна розробити стратегії для підвищення економічної безпеки страхової компанії.

Проведено детальний аналіз структури функціональних складових страхової компанії з урахуванням зовнішніх і внутрішніх ризиків, що мають вплив на її стійкість та економічну безпеку в умовах сучасної глобалізації.

Обґрунтовано рекомендації з інтегральної оцінки рівня економічної безпеки страхової компанії, що сприяють формуванню об'єктивної характеристики її безпеки та наочно розкривають стан окремих складових, таких як фінансова, кадрова, соціально-психологічна, інформаційно-аналітична, організаційна, ринкова та політико-правова.

Запропоновано для обчислення інтегрального показника економічної безпеки страхової компанії використовувати метод лінійної згортки, математичний підхід, який полягає у ваговому об'єднанні різних функціональних складових з метою отримання загального інтегрального показника.

Встановлено діапазони значень для кожного рівня економічної безпеки, які відповідають інтервалам значень інтегрального показника, що дозволить керівництву страхової компанії оцінити фінансову стійкість та ризики, пов'язані з її діяльністю та прийняти відповідні стратегічні рішення для забезпечення стабільності та розвитку бізнесу.

Апробація наданих рекомендацій на прикладі ПрАТ «СГ «ТАС» дозволила встановити математичні залежності між загальним рівнем економічної безпеки страхової компанії та окремими її складовими.

Розроблено модель інтегральної оцінки рівня економічної безпеки страхової компанії, яка, як аналітичний інструмент, відіграє ключову роль у процесі управління ризиками та фінансовими стратегіями, а її використання дозволить страховій компанії адаптуватися до непередбачуваних змін на ринку та в економічному середовищі, забезпечуючи ефективне функціонування навіть в умовах високого рівня нестабільності.

Побудовано багатofакторну регресійну модель, яка дає можливість оцінити ступінь впливу зовнішніх (обсягу реального ВВП, доходів населення країни, економічно активного населення, кількості страхових компаній) та

внутрішніх факторів (чистого прибутку/збитку страхової компанії, коефіцієнту автономії (фінансової незалежності), коефіцієнту фінансової стійкості, коефіцієнту достатності страхових резервів, коефіцієнту податкового навантаження) на інтегральний індекс економічної безпеки ПрАТ «СГ «ТАС». Вплив цих факторів є позитивним.

З метою практичної реалізації формування комплексної діагностики для забезпечення економічної безпеки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень запропоновано багатофакторну регресійну модель, що на відміну від існуючих, забезпечить можливість вчасно реагувати на вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на економічну безпеку страхової компанії та виявляти можливі зміни рівня економічної безпеки, а саме зміни інтегрального індексу економічної безпеки страхової компанії в майбутньому.

Розроблено та впроваджено програму забезпечення економічної безпеки, яка базується на комплексній діагностиці ризиків страхової компанії. Ця програма спрямована на підтримання стабільного фінансового стану страхової компанії навіть у непередбачуваних умовах, а також дозволяє своєчасно виявляти та мінімізувати потенційні загрози, що, у свою чергу, забезпечує збереження довіри клієнтів та партнерів. Крім того, програма сприяє підвищенню конкурентоспроможності на ринку страхових послуг, дозволяючи компанії оперативно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та зберігати лідерські позиції.

Ключові слова: економічна безпека, страхова компанія, комплексна діагностика, забезпечення економічної безпеки, функціональні складові економічної безпеки, оцінка рівня економічної безпеки, інтегральний показник, модель.

ABSTRACT

Abramov M.D. Formation of comprehensive diagnostics in ensuring the economic security of an insurance company. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of doctor of philosophy in the specialty 051 «Economics». – Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, 2024.

The dissertation is devoted to the development of theoretical and methodological provisions and practical recommendations for forming comprehensive diagnostics to ensure the economic security of an insurance company. The theoretical basis of the role of comprehensive diagnostics and its significance in ensuring the economic security of an insurance company is deepened.

The author formulates their own understanding of the concepts of «economic security of an insurance company» and «diagnostics of economic security of an insurance company». Economic security of an insurance company should be considered as a state in which it can ensure stable and effective functionality in production, financial, and investment processes under risks arising from external and internal factors, ensuring stable income, compliance with legislative and regulatory requirements, and protecting the interests of policyholders, while maintaining the trust of clients and partners. Comprehensive diagnostics of the economic security of an insurance company is a systematic and thorough examination of all aspects of its functioning, including the analysis of financial, economic, managerial, informational, and other aspects of the company's activities to gain a deep understanding of the company's current state, identify problems threatening its financial condition, business reputation, and ability to perform its functions in accordance with legislation and international standards, and identify opportunities, as well as develop strategies and measures to ensure

economic security. This allows for a more objective assessment of the level of economic security of the insurance company and contributes to the formation and effective implementation of comprehensive diagnostics in ensuring the economic security of the insurance company.

The list of functional components of the economic security of the insurance company has been improved, namely – market, financial, personnel, political-legal, socio-psychological, informational-analytical, organizational, which, compared to the traditional approach, allows for comprehensive diagnostics of the state and level of economic security by groups of indicators, taking into account the specifics and peculiarities of the insurance company's activities.

The work proposes modern concepts of diagnostics of an insurance company, which help to systematize and consider the processes of management and ensuring the economic security of insurance companies from different perspectives, taking into account the specifics of each and allowing scientists and practitioners to choose approaches that best meet the specific requirements and conditions of their activities.

The dissertation explores the essence of comprehensive diagnostics in ensuring the economic security of an insurance company. A detailed characteristic of comprehensive diagnostics is provided, including the object and subject of diagnostics, tasks, methods, and techniques of conducting diagnostics, as well as its impact on managerial decision-making and the achievement of business goals of the insurance company.

The peculiarities of applying the principles of organization and functioning of comprehensive diagnostics to ensure the economic security of insurance companies during a state of war in the country are considered. It is substantiated that conducting comprehensive diagnostics to ensure economic security will contribute to improving the quality of services of insurance companies, increasing their attractiveness to clients and investors, as well as strengthening their position in the market even under adverse economic conditions, such as during a state of war in the country.

A system of comprehensive diagnostics of economic security is proposed in the dissertation, which, unlike existing ones, will constantly solve the entire complex of tasks related to business protection and protection of the interests of the insurance company.

An analysis of current trends and the current state of development of the insurance market of Ukraine and its impact on the economic security of insurance companies is conducted. It is revealed that among the factors negatively affecting the development, functioning, and economic security of the insurance market are economic instability, limited financial resources for the population, imperfection of the legislative base, ineffective state control, high inflation rates, limited development of the stock market, which complicates the use of securities as a component of assets for safe placement of insurance reserves, and low level of public trust in insurance.

It is proven that military conflicts and security threats always create serious challenges for various sectors of the economy, including the insurance industry. One of the main consequences of such events is a sharp decrease in demand for insurance services, increased risk and losses for insurance companies, and changes in the requirements and conditions of insurance policies. Military conflicts generate instability and uncertainty, which affect the level of trust in insurance products. The primary task becomes conducting comprehensive diagnostics of the economic security of the insurance company, which will properly determine its level of economic security and assess the risks it may face. This process includes analyzing the financial condition of the insurance company, evaluating its current and future obligations, as well as studying its market position and competitive environment. Based on comprehensive diagnostics, strategies can be developed to enhance the economic security of the insurance company.

A detailed analysis of the structure of the functional components of the insurance company was conducted, taking into account external and internal risks that affect its stability and economic security in the conditions of modern globalization.

Recommendations for the integrated assessment of the level of economic security of the insurance company are substantiated, which contribute to forming an objective characterization of its security and vividly revealing the state of individual components, such as financial, personnel, socio-psychological, information-analytical, organizational, market, and political-legal.

It is proposed to use the method of linear convolution for calculating the integral indicator of economic security of the insurance company, a mathematical approach that involves the weighted combination of various functional components to obtain a comprehensive integral indicator.

Ranges of values for each level of economic security corresponding to intervals of values of the integral indicator are established, allowing the management of the insurance company to assess financial stability and risks associated with its activities and make appropriate strategic decisions to ensure stability and business development.

The application of the provided recommendations on the example of JSC «SG «TAS» allowed establishing mathematical dependencies between the overall level of economic security of the insurance company and its individual components.

A model for the integral assessment of the level of economic security of the insurance company is developed, which, as an analytical tool, plays a key role in risk management processes and financial strategies. Its use will enable the insurance company to adapt to unforeseen changes in the market and economic environment, ensuring effective functioning even in conditions of high instability.

A multifactor regression model has been constructed, which allows assessing the degree of influence of external (real GDP volume, population income, economically active population, number of insurance companies) and internal factors (net profit/loss of the insurance company, autonomy coefficient (financial independence), financial stability coefficient, sufficiency coefficient of insurance reserves, tax burden coefficient) on the integral index of economic security of JSC «SG «TAS». The influence of these factors is positive.

For practical implementation of comprehensive diagnostics to ensure economic security and making informed management decisions, a multifactor regression model is proposed, which, unlike existing ones, will enable timely response to the impact of external and internal factors on the economic security of the insurance company and identify possible changes in the level of economic security, namely changes in the integral index of economic security of the insurance company in the future.

A program for ensuring economic security has been developed and implemented, which is based on comprehensive risk diagnostics of the insurance company. This program aims to maintain a stable financial condition of the insurance company even in unpredictable conditions and allows for timely identification and minimization of potential threats, which, in turn, ensures the retention of trust of clients and partners. Additionally, the program contributes to enhancing competitiveness in the insurance services market, allowing the company to promptly adapt to changes in the external environment and maintain leadership positions.

Keywords: economic security, insurance company, comprehensive diagnostics, economic security provision, functional components of economic security, assessment of economic security level, integral indicator, model.